

UNITATS DIDÀCTIQUES INTEGRADES DE LLENGUA CATALANA I LITERATURA I LLENGUA CASTELLANA I LITERATURA

(Educació Secundària Obligatòria)

El Realisme i el Naturalisme

Joana M. Amengual

M. Dolors Juncosa

Mariantònia Manresa

Magdalena Serra C.

GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Conselleria d'Educació i Cultura
Direcció General d'Ordenació i Innovació
Direcció General d'Administració Educativa

ÍNDEX

1. PROPOSTA DIDÀCTICA.....	2
1.1. CURS AL QUAL ES DIRIGEIX.....	2
1.2. INTRODUCCIÓ	2
1.2.a. <i>Què i per què és important</i>	2
1.2.b. <i>Tema transversal</i>	2
1.3. OBJECTIUS	3
1.4. CRITERIS D' AVALUACIÓ.....	4
1.5. CONTINGUTS.....	5
1.6. METODOLOGIA	6
1.7. TEMPORITZACIÓ D' ACTIVITATS	7
2. ANNEXOS.....	10
2.1. ANNEX 1A	11
2.2. ANNEX 1B	12
2.3. ANNEX 2	13
2.4. ANNEX 3	15
2.5. ANNEX 4	20
2.6. ANNEX 5	23
2.7. ANNEX 6	25
2.8. ANNEX 7	28
2.9. ANNEX 8	29
2.10. ANNEX 9	30
2.11. ANNEX 10	32
2.12. ANNEX 11	33
2.13. ANNEX 12	34

1. Proposta didàctica

1.1. Curs al qual es dirigeix

- Quart d'ESO o segon curs del segon cicle.
- S'ha triat aquest nivell per ser coherents amb la seqüenciació del primer i del segon nivell de concreció curricular.

1.2. Introducció

1.2.a. Què i per què és important

La unitat se centra, en primer lloc, en l'anàlisi de les característiques bàsiques de la literatura realista-naturalista, des del moment en què es tracta d'un dels moviments més importants, no només de les literatures castellana i catalana, sinó de la literatura occidental. A més, la literatura és un reflex dels profunds canvis que es donen a tots els nivells a la segona meitat del segle XIX, i és aquest un període fonamental per entendre les transformacions que es produiran a tots els àmbits al llarg del segle XX.

A les nostres àrees ens interessa especialment aquest període literari perquè és la base de la narrativa moderna i perquè proporciona a l'alumnat un bagatge cultural necessari per a la seva formació integral. No oblidem que es tracta del darrer curs de l'ensenyament obligatori i que per a molts dels nostres alumnes pot ser l'últim contacte que estableixin amb l'estudi dirigit de la literatura.

També, s'intentarà estimular la seva creativitat a partir de la producció de textos propis seguint els models treballats.

1.2.b. Tema transversal

En aquesta unitat didàctica es treballarà el tema transversal de l'educació per a la igualtat de sexes. A partir de l'anàlisi de la situació de les dones escriptores a la segona meitat del segle XIX, se'n farà una reflexió sobre la utilització de pseudònims masculins per tal d'evitar les crítiques a l'hora de publicar les seves obres i el ressò social que tingué el descobriment de la seva vertadera identitat. A més, s'hi farà referència a la situació social de determinades dones i al rol que juguen, a partir de les paraules de les pròpies autores.

1.3. Objectius

Generals	Didàctics
<ol style="list-style-type: none"> 1. Comprendre discursos orals i escrits i interpretar-los amb una actitud crítica, reconeixent-ne les diferents finalitats i les situacions de comunicació en què es produeixen. 2. Comprendre i produir amb correcció diversos tipus de missatges orals i escrits aplicant-hi tècniques d'anàlisi i de síntesi. 3. Construir i expressar discursos orals i escrits amb coherència, cohesió i correcció, i amb adequació a les finalitats i situacions comunicatives. 4. Llegir amb fluïdesa, comprensió i actitud crítica, i valorar la lectura i l'escriptura com a formes de comunicació que constitueixen fonts d'enriquiment cultural i de plaer personal. 5. Reflexionar sobre els elements formals i els mecanismes de la llengua en els nivells fonològic, ortogràfic, morfològic, morfosintàctic, lexicosemàntic i textual, i valorar les condicions de producció i recepció a fi de desenvolupar la capacitat de regular les pròpies produccions lingüístiques. 6. Accedir amb autonomia creixent a les obres literàries, com a mostres destacades del patrimoni cultural. 7. Reconèixer els principals gèneres i formes de la tradició literària i els principals corrents, autors i obres de les literatures 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Destriar elements realistes i elements fantàstics dins una narració. 2. Conèixer els principals esdeveniments històrics i culturals i les principals dades literàries de la segona meitat del segle XIX. 3. Conèixer els principals autors/ores i obres de les literatures catalana i castellana de la segona meitat del segle XIX. 4. Distingir i analitzar els trets fonamentals del Realisme-Naturalisme. 5. Reflexionar sobre la situació de la dona al segle XIX i adquirir i/o consolidar actituds de rebuig envers fets discriminatoris per raons de sexe i envers la violència de gènere. 6. Identificar i utilitzar les formes verbals estudiades (infinitiu, gerundi, pretèrit perfet d'indicatiu i pretèrit imperfet d'indicatiu). 7. Identificar i usar amb precisió adjectius qualificatius. 8. Identificar oracions compostes (adjectives, adverbials i juxtaposades) i reflexionar sobre el seu ús. 9. Ampliar el corpus lèxic i utilitzar-lo amb precisió. 10. Elaborar textos de caire realista-naturalista.

<p>catalana i castellana.</p> <p>8. Utilitzar la llengua com a instrument per a l'adquisició de nous aprenentatges, per a la comprensió i anàlisi de la realitat, per a la fixació i el desenvolupament del pensament, i per a la regulació de la pròpia activitat, fent ús de tècniques de maneig de la informació i de les tecnologies de la comunicació.</p>	
---	--

1.4. Criteris d'avaluació

- Distingir les principals característiques de l'estil realista, comparant-les amb l'estil fantàstic.
- Exposar oralment una escena realista.
- Exposar oralment les característiques generals del moviment realista-naturalista.
- Conèixer les principals dades històriques i culturals de la segona meitat del segle XIX.
- Conèixer els principals autors/ores de les literatures catalana i castellana de la segona meitat del segle XIX.
- Relacionar seqüències cinematogràfiques amb els fets històrics a què fan referència.
- Cercar i seleccionar informació sobre esdeveniments i personatges destacats de l'època.
- Identificar les principals característiques dels textos realistes-naturalistes.
- Identificar i utilitzar correctament els adjectius qualificatius i les formes verbals de l'infinitiu, gerundi, pretèrit perfet d'indicatiu i pretèrit imperfet d'indicatiu.
- Identificar i utilitzar correctament les oracions compostes juxtaposades, subordinades adjectives i subordinades adverbials en castellà.
- Usar amb precisió el lèxic estudiat.
- Adquirir i/o consolidar actituds de rebuig envers discriminacions sexistes i envers la violència de gènere.
- Transformar un text realista en un text naturalista.

- Crear textos realistes-naturalistes.
- Narrar la història d'un personatge a partir de la seva descripció.
- Transformar els trets descriptius d'un text naturalista.

1.5. Continguts

Conceptes	Procediments	Actituds
<p>1. El context historicosocial a la segona meitat del segle XIX:</p> <p>a) Periodització de les manifestacions literàries en català i en castellà.</p> <p>b) Referències a la literatura occidental del mateix període.</p> <p>c) Caracterització de l'època i els moviments literaris.</p> <p>d) Relacions amb la història i altres manifestacions culturals.</p> <p>2. Autors/ores i obres més representatius del Realisme-Naturalisme:</p> <p>a) Autors/ores i obres més representatius de la literatura catalana a la segona meitat del XIX que tenen producció realista-naturalista:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Narcís Oller. - Àngel Guimerà. - Víctor Català. - Salvador Galmés. <p>b) Autors/ores i obres més representatius del Realisme-Naturalisme de la literatura castellana:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Benito Pérez Galdós. - Emilia Pardo Bazán. - Leopoldo Alas "Clarín". <p>3. La conjugació verbal:</p> <p>a) Infinitiu.</p> <p>b) Gerundi.</p> <p>c) Pretèrit perfet d'indicatiu.</p> <p>d) Pretèrit imperfet d'indicatiu.</p> <p>4. L'adjectiu qualificatiu.</p> <p>5. L'oració subordinada adjectiva en castellà.</p> <p>6. L'oració subordinada adverbial en castellà.</p> <p>7. L'oració juxtaposada en castellà.</p>	<p>1. Visualització de seqüències cinematogràfiques realistes i fantàstiques.</p> <p>2. Distinció de les principals característiques de l'estil realista i del fantàstic.</p> <p>3. Exposició oral d'una escena realista i/o de les característiques generals del moviment realista-naturalista.</p> <p>4. Reflexió sobre les dades històriques i culturals de la segona meitat del segle XIX.</p> <p>5. Visualització de seqüències cinematogràfiques ambientades a la segona meitat del segle XIX.</p> <p>6. Relació entre les escenes visualitzades i els fets històrics a què fan referència.</p> <p>7. Lectura de fragments de textos realistes que reflecteixen els avenços tècnics de l'època.</p> <p>8. Recerca d'informació sobre esdeveniments i personatges destacats de l'època.</p> <p>9. Lectura i anàlisi de fragments literaris realistes-naturalistes.</p> <p>10. Identificació i utilització correcta dels adjectius i de les formes verbals estudiades.</p> <p>11. Identificació i utilització correcta de les oracions compostes estudiades.</p> <p>12. Recerca al diccionari del significat de lèxic preseleccionat i el seu ús adequat.</p> <p>13. Reflexió sobre la situació de la dona al segle XIX, a partir de la lectura de diferents textos realistes-naturalistes.</p> <p>14. Transformació d'un text realista en un text naturalista.</p>	<p>1. Adquisició de l'hàbit de llegir i participació en activitats en les quals es comuniqui el plaer de llegir.</p> <p>2. Interès per la lectura com a font d'enriquiment cultural, de plaer personal i d'obtenció de competència comunicativa.</p> <p>3. Adquisició de criteris personals sobre la literatura, prèvia exposició de les valoracions diverses i dels criteris d'altri per fer-les.</p> <p>4. Valoració positiva dels moviments, les obres i els autors/ores de la tradició literària de la segona meitat del segle XIX com a mostres del patrimoni cultural.</p> <p>5. Valoració de les lectures i apreciació de l'obertura al món que comporten les literatures no pròpies.</p> <p>6. Valoració de les produccions literàries en llengües catalana i castellana de la segona meitat del segle XIX, tendint a desenvolupar criteris propis de selecció.</p> <p>7. Interès i gust per transmetre les idees i els sentiments propis mitjançant textos amb intenció estètica i lúdica.</p> <p>8. Sensibilització envers els aspectes lúdics i creatius del llenguatge.</p> <p>9. Desenvolupament d'una actitud crítica que permeti als alumnes identificar i rebutjar situacions de discriminació de tipus sexista.</p>

	<p>15. Producció lliure d'un text realista-naturalista.</p> <p>16. Narració de la història d'un personatge a partir de la seva descripció.</p> <p>17. Redacció d'un text realista-naturalista a partir d'un fragment incomplet i descontextualitzat.</p> <p>18. Transformació dels trets descriptius d'un text naturalista.</p>	
--	---	--

1.6. Metodologia

- a) El treball comença amb la presentació de la unitat a l'alumnat: objectius, continguts, criteris i instruments d'avaluació, tipus d'activitats i temporització. Es tracta d'una etapa de negociació en què definim la relació d'ensenyament-aprenentatge per involucrar l'alumnat en el procés que desenvoluparem. Així coneixerà el que s'espera d'ells i es responsabilitzarà del propi aprenentatge. També potenciam la seva motivació per aprendre.
- b) Després es passarà a la fase de motivació inicial, en la qual es presentaran una sèrie d'activitats que intenten atreure l'interès de l'alumnat per tal de començar millor la tasca.
- c) En tercer lloc passarem a detectar els coneixements previs dels/les alumnes, feina necessària per al professorat per saber quin és el punt de partida real i actuar a partir dels resultats obtinguts.
- d) Finalment es duran a terme les activitats d'ensenyament-aprenentatge i d'avaluació, per a les quals es partirà de situacions de comunicació que s'ajustin el més possible a realitats conegudes pels estudiants. A més, cal afegir que, a partir de la competència comunicativa inicial de l'alumnat, s'intentarà ampliar-la treballant les distintes competències amb activitats tant de comprensió-expressió com de producció-reflexió. S'adjunta a l'Annex 12, una proposta de model de graella per avaluar el quadern de classe, l'expressió oral i l'expressió escrita, que pot ser utilitzat al llarg del desenvolupament de les sessions.
- e) Recursos o materials: fotocòpies, cintes de vídeo de seqüències cinematogràfiques, televisor i vídeo, Internet, diccionaris generals i literaris, enciclopèdies, llibre de text, quadern de l'alumne/a, material textual creat pels alumnes...

1.7. Temporització d'activitats

	Llengua catalana	Llengua castellana
1 ^a sessió	<ul style="list-style-type: none"> El professor/a repartirà dues fotocòpies (Annex 1A i Annex 1B) en què apareixen els principals esdeveniments històrics i culturals i les principals dades literàries de la segona meitat del segle XIX. Seria recomanable que aquesta unitat didàctica es treballàs de manera interdisciplinària amb el Departament de Ciències Socials, Geografia i Història, de tal forma que l'alumnat arribàs amb les referències prèvies pertinents. El professor/a comentarà els fets més significatius que apareixen als dos annexos (Annex 1A i Annex 1B). A continuació es veuran dues escenes de pel·lícules d'ambientació històrica de l'època (com, per exemple, <i>Mariona Rebull</i> o <i>La febre d'or</i>) per establir relacions entre els fets comentats i els visualitzats (com pot ser, aparició dels moviments obrers, les diferents classes socials, la industrialització...). Es llegiran després dos fragments de textos realistes (Annex 2) que fan referència a l'arribada del ferrocarril i als canvis que suposà, i un fragment d'un text que reproduïx els canvis produïts per la industrialització, i es comentarà com la literatura de l'època reflecteix la realitat del moment. Finalment se'ls comanaran una sèrie d'activitats de recerca d'informació (Annex 1A) que hauran de dur a terme en grups de quatre i s'hauran de lliurar en finalitzar la unitat didàctica, el dia de la prova escrita d'avaluació. El professor/a distribuirà a cada grup un dels temes proposats. 	<ul style="list-style-type: none"> Activitats de motivació i avaluació inicials. La sessió s'iniciarà amb la visualització de dues seqüències de films de caire realista (com <i>Barrio</i> i <i>El Bola</i>) i una de caire fantàstic (com <i>La Guerra de las Galaxias</i>). L'alumnat haurà d'explicar oralment les diferències que ha observat entre les dues primeres seqüències i la tercera, pel que fa a ambient, tema, personatges, diàlegs... a partir de preguntes que anirà formulant el professor/a. Després cada alumne/a farà un quadre amb dues columnes on quedin reflectides les principals característiques de l'estil realista i de l'estil fantàstic. Per acabar la sessió, cada alumne/a redactarà una escena realista del seu entorn. Ho duran finalitzat per a la sessió següent, en què alguns/es alumnes a l'atzar l'exposaran oralment a la resta de companys/es.
2 ^a sessió	<ul style="list-style-type: none"> (Sessió d'anàlisi de les característiques del moviment realista i naturalista) Se'ls proposen tres tipus de textos (Annex 4): <ul style="list-style-type: none"> a) textos que descriuen personatges (Text 1, Text 2 i Text 3). b) textos que descriuen ambients (Text 4). c) un text narratiu que descriu actuacions de caràcter cruent (Text 5). S'aprofitaran les preguntes sobre formes verbals per treballar aquells aspectes de la conjugació no assolits. Al' alumnat d'un nivell més alt, se li pot encarregar que a casa seva ,a partir del que s'ha treballat a les classes i de la consulta bibliogràfica, elabori un esquema de les característiques generals del moviment realista-naturalista. Si el professor/a ho creu oportú, pot facilitar material a l'alumnat d'un nivell més baix perquè pugui realitzar un esquema més elemental. 	<ul style="list-style-type: none"> Al principi de la sessió alguns/es alumnes exposaran oralment a la resta la seva escena realista. A continuació el professor/a repartirà unes fotocòpies amb deu fragments de novel·les realistes (Annex 3). Del Text 1 al Text 9 s'analitzaran, dins l'aula, les característiques de la novel·la realista així com aspectes lèxics i morfosintàctics. L'anàlisi es durà a terme de manera col·lectiva i guiada sempre pel professor/a. Si el professor/a ho troba adient, pot seleccionar les preguntes de cada text en funció del seu grau de dificultat, segons el nivell que presentin els alumnes. Les activitats sobre el Text 10 es comanaran per fer a casa i es lliuraran a la sessió següent.

<p>3ª sessió</p>	<ul style="list-style-type: none"> A través de tres textos diferents (Annex 5) s'introduirà el tema transversal de l'educació per a la igualtat de sexes, en concret la situació de la dona al segle XIX. Els tres textos serviran per: <ul style="list-style-type: none"> a) analitzar les diferents figures de la dona (Text 1) a) b) treballar la comprensió lectora i la contextualització (b) Text 2) c)treballar aspectes de gramàtica: els adjectius qualificatius i algunes formes verbals (Text 3). Alguns/es alumnes exposen al grup el seu esquema-resum de les característiques generals del moviment realista i naturalista per tal de reforçar els conceptes treballats. 	<ul style="list-style-type: none"> La sessió es dedicarà a l'anàlisi del Naturalisme i al tractament del tema transversal sobre la igualtat entre sexes (Annex 6) En primer lloc s'analitzaran les característiques del Naturalisme a partir del Texto 1 i Texto 2 . L'anàlisi es farà de forma conjunta entre l'alumnat i el professor/a. Al mateix temps s'aniran introduint les reflexions sobre la situació de la dona al segle XIX i els canvis que s'han produït a tots els àmbits, provocats per la presència activa de les dones a la vida pública. Després, el Texto 3 servirà per consolidar el treball sobre el tema transversal, fent especial incidència en el tema de l'educació de la dona al segle XIX. Per finalitzar la sessió se'ls proposaran unes activitats de recerca d'informació sobre determinats aspectes de la producció literària de l'època i sobre la relació escriptura-dona a la literatura del segle XIX (Annex 7). Aquesta activitat la faran a casa, en grups de tres, i es lliurarà el dia de la prova específica d'avaluació.
<p>4ª sessió</p>	<p>(Sessió de producció)</p> <ul style="list-style-type: none"> Els/les alumnes hauran de reelaborar un text literari i n'hauran de produir de nous (Annex 8): <ul style="list-style-type: none"> -Text 1: a partir de la lectura i comprensió del text es demanarà que cada alumne/a narri una acció fictícia que justifiqui la idea que recull el text quan diu que Muffat era ben miserable. -Text 2: a partir de la lectura i comprensió del text es demanarà que cada alumne/a faci un canvi en la descripció: el text descriu un nin malaltís i anèmic i ells/es l'hauran de descriure sa i grassonet. Per treballar l'aspecte oral i per reforçar la diferència entre allò que és real i allò que és versemblant, es demana que cada alumne/a conti una anècdota, un viatge... intercalant-hi tres mentides. El joc consisteix que els companys/es endevinin les mentides; cal, per tant, que les que s'expliquin siguin el més versemblant possible. 	<ul style="list-style-type: none"> En aquesta sessió es duran a terme activitats de producció. Cada alumne/a triarà -de tots els textos llegits- el que més li hagi interessat i en redactarà una versió pròpia, afegint-hi un principi i un final. En segon lloc i per parelles, l' alumnat transformarà el Texto 1 (Annex 3) de manera que s'accentuin negativament els trets de la descripció de les protagonistes. Es tracta de convertir-lo en un fragment naturalista. Per acabar la sessió se'ls comanarà per treball de casa que escriguin un text - un foli per les dues cares- amb les característiques pròpies del Realisme-Naturalisme. Es lliurarà el dia de la prova específica d'avaluació.
<p>5ª sessió</p>	<ul style="list-style-type: none"> <u>Prova específica d'avaluació.</u> Han de realitzar la prova escrita que s'adjunta a l'Annex 9, que consta de dues parts: una d'anàlisi i una altra de creació. Les exposicions orals que s'han realitzat han permès avaluar alguns/es alumnes a nivell oral. La resta s'avalua a altres unitats didàctiques. Es recull el treball de grup de recerca encarregat a la primera sessió, que serà avaluat. Si es creu oportú, també pot ser objecte d'avaluació per part del departament de Ciències Socials i Ciències de la Natura. 	<ul style="list-style-type: none"> <u>Prova específica d'avaluació.</u> Han de realitzar la prova escrita que s'adjunta a l'Annex 10, que consta de dues parts: una d'anàlisi i una altra de creació. Les exposicions orals que s'han realitzat han permès avaluar alguns/es alumnes a nivell oral. La resta s'avalua a altres unitats didàctiques.

6 ^a sessió	<p><u>Sessió de revisió.</u> Es farà la revisió de les proves escrites. Si els resultats s'ajusten als objectius, se'ls passarà un qüestionari sobre la unitat didàctica (Annex 11). També es faran unes reflexions finals sobre el tema transversal. En el cas de no haver aconseguit els objectius mínims, es realitzaran les activitats de reforç que es creguin oportunes.</p>	<p><u>Sessió de revisió.</u> Es farà la revisió de les proves escrites. Si els resultats s'ajusten als objectius, se'ls passarà un qüestionari sobre la unitat didàctica (Annex 11). També es faran unes reflexions finals sobre el tema transversal. En el cas de no haver aconseguit els objectius mínims, es realitzaran les activitats de reforç que es creguin oportunes.</p>
-----------------------	---	---

2. Annexos

2.1. Annex 1A

Referències Històriques	Referències tècniques i culturals
<p>1844 –1868: Isabel II</p> <ul style="list-style-type: none"> – Guerres carlistes (1848-1868) – Bienni progressista (1854-1856) – Revolució de 1868. <p>1873 –1874: Primera República</p> <p>1875 – 1898:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Restauració Borbònica (1875) – Bases de Manresa (1892) – Independència de Cuba, Puerto Rico i Filipines (1898) <p>Illes Balears</p> <p>1872 Expansió del conreu de la vinya mallorquina.</p> <p>1876 Inauguració de la primera línia de ferrocarril Palma-Inca.</p> <p>1890 Onada emigratòria.</p> <p>1893 Invasió de les vinyes per la fil·loxera i posterior decadència.</p> <p>1896 Mossèn Alcover publica les Rondalles Mallorquines.</p>	<p>Revolució industrial: aplicació de la ciència a la tècnica.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Màquina de vapor: el ferrocarril. – Transport marítim. – Motors d'explosió. – Llum elèctrica. – Fotografia. – Utilització de nous materials de construcció: ferro, acer, vidre, formigó. – Exposicions universals. – Darwin: <i>Teoria de l'evolució de les espècies</i> (1859). <p>Nous moviments ideològics:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Aparició dels moviments obrers (Anglaterra, 1824). – Positivisme (A. Comte). – Marxisme (K. Marx). – Difusió de les idees socialistes. – Splendor del liberalisme burgès. – Krausisme: ILE (1876). – Manifestacions artístiques: Fortuny, Llimona, Benlliure, Wagner, J. Mir, Sorolla, Gaudí...

Activitats interdisciplinàries amb els departaments de Geografia i Història i de Ciències de la Natura.

1. Cercau informació sobre els orígens i la posterior aplicació/ utilització pública i privada del llum elèctric. Preparau un treball per escrit que lliurareu en finalitzar la unitat didàctica.
2. Com creieu que va modificar la vida quotidiana de les persones l'aparició del ferrocarril? Producció personal -prèvia documentació- de la cara d'un foli.
3. Cercau informació sobre la primera Exposició Universal (1888). Quin era l'objectiu d'aquest tipus d'esdeveniments? Avui en dia encara hi ha exposicions universals? per què no tenen el mateix ressò que als segles XIX i part del XX?
4. Qui era Charles Darwin? Quines eren les seves teories fonamentals?

2.2. Annex 1B

Producció literària en català (Realisme-Naturalisme)	Producció literària en castellà (Realisme-Naturalisme)	Literatura estrangera
Lírica	Lírica	Lírica
– Àngel Guimerà	– R. de Campoamor. – G. Núñez de Arce.	– W. Whitman : <i>Fulles d'herba</i> . – E. A. Poe: <i>El corb i altres poemes</i> . – Ch. Baudelaire: <i>Les flors del mal</i> . – A. Rimbaud: <i>Una temporada a l'infern</i> .
Narrativa	Narrativa	Narrativa
– Narcís Oller: <i>L'Escanyapobres, La Papallona, La febre d'or</i> .	– B. Pérez Galdós: <i>Fortunata y Jacinta</i> . – E. Pardo Bazán: <i>Los Pazos de Ulloa</i> .	– Ch. Dickens: <i>David Copperfield</i> . – G. Flaubert: <i>Madame Bovary</i> .
– Víctor Català: <i>Solitud, Drames rurals</i> .	– L. Alas "Clarín": <i>La Regenta</i> .	– F. Dostoievski: <i>Crim i càstig</i> . – L. Tolstoi: <i>Anna Karènina</i> .
– Salvador Galmés: <i>Narracions</i> .		– R.L. Stevenson: <i>L'illa del tresor</i> . – E. Zola: <i>Nana</i> . – Eça de Queirós: <i>O primo Basilio</i> .
Teatre	Teatre	Teatre
– Àngel Guimerà: <i>Terra Baixa</i>	– Tamayo y Baus. – J.Echegaray. – B.Pérez Galdós.	– H. Ibsen: <i>Casa de nines</i> . – A.Strindberg: <i>La senyoreta Júlia</i> . – A. Chejov: <i>La Gavina</i> .

2.3. Annex 2

Text 1

El carril, aquell carril tan desitjat, que, a so de campanes i terrabastall de músiques, el 15 de juny del 65 s'inaugurà a Pratbell, acabà arreu amb els antics mercats. Les feixugues galeres de l'Urgell i d'Aragó no hi comparegueren més; el bestiar de Verdú tampoc; els bladers hagueren de tancar els magatzems; els ramblers emigraren; aquell brogit d'invasions forasteres no trencà ja periòdicament el repòs dels carrers de Pratbell. Un somni etern semblà apoderar-se de la vila, el somni que pesa damunt les poblacions pageses. Enmig d'aquella quietud, ressonava amb certa tristesa l'espinguet potent de la locomotora, crit d'alerta d'una nova civilització sorollosa i atrafegada.

(...)

No tots els viatgers havien passat, indiferents, via amunt i via avall. Alguns s'havien fixat en les condicions naturals d'aquell territori, i, com abans l'Urgell hi abocà carretades de blat, la industriosa Barcelona hi esmerçava diners ara.(...)

Pratbell, doncs, no havia sofert sinó la pertorbació momentània que causa tota innovació gran i sobtada. La seva vida, la seva manera d'ésser, prenien nova empenta, forma nova; el xiulet del tren ja no sonava orgullós i antipàtic, sinó com trompeta de resurrecció.

[Narcís Oller: *L'Escanyapobres*]

Text 2

Aquella paz sólo se había turbado en los días de prueba de la inauguración del ferrocarril. La primera vez que la *Cordera* vio pasar el tren se volvió loca. Saltó la sebe de lo más alto del Somonte, corrió por los prados ajenos, y el terror duró muchos días, renovándose, más o menos violento, cada vez que la máquina asomaba por la trinchera vecina. Poco a poco se fue acostumbrando al estrépito inofensivo. Cuando llegó a convencerse de que era un peligro que pasaba, una catástrofe que amenazaba sin dar, redujo sus precauciones a ponerse en pie y a mirar de frente, con la cabeza erguida, al formidable monstruo;

más adelante no hacía más que mirarle, sin levantarse, con antipatía y desconfianza; acabó por no mirar al tren siquiera. En Pinín y Rosa la novedad del ferrocarril produjo impresiones más agradables y persistentes. Si al principio era una alegría loca, algo mezclada de miedo supersticioso, una excitación nerviosa, que les hacía prorrumpir en gritos, gestos, pantomimas descabelladas, después fue un recreo pacífico, suave, renovado varias veces al día. Tardó mucho en gastarse aquella emoción de contemplar la marcha vertiginosa, acompañada del viento, de la gran culebra de hierro, que llevaba dentro de sí tanto ruido y tantas castas de gentes desconocidas, extrañas.

[Leopoldo Alas "Clarín": *¡Adiós, "Cordera"!*]

Text 3

En quant als progressos materials de la casa, és precís recordar que de l'any 1861, i també de més enrera, arrenca la importància de les grans fàbriques de la nostra ciutat. Avui no és difícil ésser fabricant, ja que les màquines i els enginyers i els contramestres i els majordoms són els que fan la feina; mes, en el temps en què s'establí en Pere Joan Grau o sia l'època dels telers a mà, el primer factor era la intel·ligència i habilitat de l'obrer, la que se li recompensava amb el guany d'un bon jornal; i segons eren les seves aptituds, si la sort l'afavoria, fàcilment passava de treballador a amo; per més que, a l'arribar-hi, els guanys fossin tan modestos com ho era aleshores la vida dels menestrals de la nostra ciutat.

Les màquines revolucionaren per complet aquest *modo* d'ésser, multiplicant la producció, abaratint la mà d'obra i substituint els fadrins ensinistrats amb quatre anys d'aprenentatge, per obrers que no tenen altre càrrec que el de vigilar el teler que, mecànicament, produeix el que abans necessitava de la intel·ligència i traça del treballador.

[Dolors Monserdà: *La fabricanta*]

2.4. Annex 3

Texto 1

Eran tres las que así chismorreaban, sentaditas a la derecha, según se entra, formando un grupo separado de los más pobres, una de ellas, ciega, o por lo menos cegata; las otras dos, con buena vista, todas vestidas de andrajos, y abrigadas con pañolones negros o grises. La “señá” Casiana, alta y huesuda, hablaba con cierta arrogancia, como quien tiene o cree tener autoridad; y no es verosímil que la tuviese, pues en donde quiera que para cualquier fin se reúnen media docena de seres humanos, siempre hay uno que pretende imponer la voluntad a los demás, y, en efecto, la impone. Crescencia se llamaba la ciega o cegata, siempre hecha un ovillo, mostrando su rostro diminuto, y sacando del envoltorio, que con su arrollado cuerpo formaba, la flaca y rugosa mano de largas uñas. La que en el anterior coloquio pronunciara frases altaneras y descorteses tenía por nombre “Flora” y por apodo “la Burlada”, cuyo origen y sentido se ignora, y era una viejecilla pequeña y vivaracha, irascible y parlanchina, que revolvió y alborotaba el miserable cotarro, indisponiendo a unos con otros, pues siempre tenía que decir algo picante y malévolo cuando los demás “repartijaban”, y nunca distinguía de pobres y ricos en sus críticas acerbas. Sus ojuelos sagaces, lacrimosos, gatunos, irradiaban la desconfianza y la malicia. Su nariz estaba reducida a una bolita roja, que bajaba y subía al mover de labios y lengua en su charla vertiginosa. Los dos dientes que en sus encías quedaban parecían correr de un lado a otro de la boca, asomándose tan pronto por aquí, tan pronto por allá, y cuando terminaba su perorata con un gesto de desdén supremo o de terrible sarcasmo, cerrábase de golpe la boca, los labios se metían uno dentro de otro, y la barbilla roja, mientras callaba la lengua, seguía expresando las ideas con un temblor insultante.

[Benito Pérez Galdós: *Misericordia*]

1. Busca en el diccionario el significado de las siguientes palabras, e invéntate una frase con cada una de ellas:

Arrogancia	Inverosímil	Acerbas	Sarcasmo
Altaneras	Irascible	Sagaces	Perorata

2. ¿Se trata de un fragmento narrativo o descriptivo? Justifica tu respuesta.
3. Si consideras que el texto es descriptivo ¿de qué tipo de descripción se trata?, ¿es realista o fantástica?
4. ¿Qué personajes aparecen y cómo están caracterizados?
5. ¿Qué clase social se refleja? Busca ejemplos léxicos que lo demuestren.
6. El narrador realista es un narrador omnisciente: ¿qué significa “narrador omnisciente”? ¿cómo demostrarías que en este texto el narrador es omnisciente?
6. Señala los adjetivos emparejados que aparecen e indica a qué sustantivo van referidos.
7. ¿Qué tipo de oración subordinada substituye a un adjetivo? Señala tres ejemplos.
8. ¿Qué tiempo verbal predomina en el texto? Escribe dos formas que correspondan a cada una de las tres conjugaciones.
9. En el texto aparecen también algunos gerundios, señálalos.

Texto 2

Se asomó al balcón. Por la plaza pasaba todo el vecindario de la Encimada camino del cementerio, que estaba hacia el oeste, más allá del Espolón, sobre un cerro. Llevaban los vetustenses los trajes de cristianar; criadas, nodrizas, soldados y enjambres de chiquillos eran la mayoría de los transeúntes; hablaban a gritos, gesticulaban alegres; de fijo no pensaban en los muertos [...] Las *personas decentes* no llegaban al cementerio; las señoritas emperifolladas no tenían el valor para entrar allí y se quedaban en el Espolón paseando, luciendo los trapos y dejándose ver, como los demás días del año. Tampoco se acordaban de los difuntos; pero lo disimulaban; los trajes eran oscuros, las conversaciones menos estrepitosas que de costumbre, el gesto algo más compuesto [...]

Ana aquella tarde aborrecía más que otros días a los vetustenses; aquellas costumbres tradicionales, respetadas sin conciencia de lo que se hacía, sin fe ni entusiasmo, repetidas con mecánica igualdad como el rítmico volver de las frases o los gestos de un loco; aquella tristeza ambiente que no tenía grandeza, que no se refería a la suerte incierta de los muertos, sino al aburrimiento seguro de los vivos [...]

De lo que estaba convencida era de que en Vetusta se ahogaba; tal vez el mundo entero no fuese tan insoportable como decían los filósofos y los poetas tristes; pero lo que es de Vetusta, con razón se podía asegurar que era el peor de los poblachones posibles.

[Leopoldo Alas "Clarín": *La Regenta*]

1. ¿Qué tipo de descripción aparece?
2. La descripción sigue una técnica realista:
 - a) Primero enumera personas y objetos: pon ejemplos.
 - b) En segundo lugar se describe el ambiente de la ciudad: pon ejemplos.
 - c) En tercer lugar, el hecho no se limita a una descripción objetiva, sino que los personajes dan su opinión sobre él: ¿dónde se refleja esta actitud del narrador?, ¿qué función tienen las palabras en cursiva?
3. ¿Cómo deduces que es el carácter de Ana Ozores?
4. Señala las oraciones yuxtapuestas que aparecen e indica su función.
5. Busca en el diccionario las siguientes palabras, y escribe después una frase con cada una de ellas:

traje de cristianar

emperifolladas

nodriza

vetusto

Texto 3

Mesía, al saludar, humillaba los ojos, cargados de amor, ante los de ella, imperiosos, imponentes.

Sintió flojedad en el espíritu. La sequedad y tirantez que la mortificaban se fueron convirtiendo en tristeza y desconsuelo...

Ya no era mala, ya sentía como ella quería sentir; y la idea de su sacrificio se le apareció de nuevo; pero grande ahora, sublime, como una corriente de ternura capaz de anegar el mundo. La imagen de don Álvaro fue también desvaneciéndose, cual un retrato disolvente; ya no se veía más que el gabán blanco, y detrás, como una filtración de luz, iban destacándose una bata escocesa a cuadros, un gorro verde de terciopelo y oro, con borla, un bigote y una perilla blancos, unas cejas grises muy espesas..., y al fin sobre un fondo negro brilló entera la respetable y familiar figura de don Víctor Quintanar con un nimbo de luz en torno. Aquél era el sujeto del sacrificio, como diría don Cayetano. Ana Ozores depositó un casto beso en la frente del caballero.

[Leopoldo Alas “Clarín”: *La Regenta*]

Texto 4

La heroica ciudad dormía la siesta. El viento sur, caliente y perezoso, empujaba las nubes blanquecinas que se rasgaban al correr hacia el norte. En las calles no había más ruido que el rumor estridente de los remolinos de polvo, trapos, pajas y papeles que iban de arroyo en arroyo, de acera en acera [...] cual turbas de pilluelos, aquellas migajas de la basura, aquellas sobras de todo, se juntaban en un montón, parábanse como dormidas un momento y brincaban de nuevo sobresaltadas.

[Leopoldo Alas “Clarín”: *La Regenta*]

Texto 5

Iba la Regenta al cuarto de su marido con ánimo de conversar, si estaba despierto, de hablarle de la misa del gallo, sentada a su lado, sobre el lecho. Quería la infeliz desechar las ideas que la volvían loca, aquellas emociones contradictorias de piedad exaltada, y de la carne rebelde y desabrida; quería palabras dulces, intimidad cordial, el calor de la familia..., algo más, aunque la avergonzaba vagamente el quererlo, quería..., no sabía qué..., y encontraba a su marido declamando de medio cuerpo arriba, como muñeco de resortes que salta en una caja de sorpresas. La ola de indignación subió al rostro de la Regenta y lo cubrió de llamas rojas.

[Leopoldo Alas “Clarín”: *La Regenta*]

Texto 6

El Marqués de Vegallana era en Vetusta el jefe del partido más reaccionario entre los dinásticos; pero no tenía afición a la política y más servía de adorno que de otra cosa. Tenía siempre un favorito que era el jefe verdadero. El favorito actual era (¡oh escándalo del juego natural de las instituciones y del turno pacífico!), ni más ni menos, don Álvaro Mesía, el jefe del partido liberal dinástico. El reaccionario creía resolver sus propios asuntos y en realidad obedecía a las inspiraciones de Mesía. Pero éste no abusaba de su poder secreto. Como un jugador de ajedrez que juega solo y lo mismo se interesa por los blancos que por los negros, don Álvaro cuidaba de los negocios conservadores lo mismo que de los liberales.

[Leopoldo Alas “Clarín”: *La Regenta*]

Texto 7

El Magistral se alejó sin ser visto, pensando entonces en los años en que él también aprendía que “la verdad en la cosa es la cosa misma”. Ahora le importaba muy poco la cosa misma, y la verdad y todo..., no quería más que hundir el alma en aquella pasión innominada que le hacía olvidar el mundo entero, su ambición de clérigo, las trampas sórdidas de su madre de que él era ejecutor, las cábalas de los enemigos, los recuerdos vergonzosos, todo, todo, menos aquel lazo de dos almas, aquella intimidad con Ana Ozores.

[Leopoldo Alas “Clarín”: *La Regenta*]

Texto 8

¡Qué locura, Luisa! ¡Tú no estás en tu juicio! ¿A quién puede ocurrírsele eso? Daríamos un escándalo atroz, y además, puedes estar segura de que nos atraparían... No te olvides de que hay policía y telégrafo... ¡Lo que tú quieres no es posible! ¡Eso de las fugas son cosas de novela!

[Eça de Queirós: *O primo Basilio*]

Texto 9

Rosa, menos audaz, pero enamorada de lo desconocido, se contentaba con arrimar el hombro al palo del telégrafo, y minuto y hasta cuartos de hora, pasaba escuchando los formidables ruidos metálicos que el viento arrancaba a las fibras del pino seco en contacto con el alambre [...]. Aquella paz sólo se había turbado en los días de prueba de la inauguración del ferrocarril. La primera vez que la *Cordera* vio pasar el tren se volvió loca. Saltó la sebo de lo más alto del Somonte, corrió por prados ajenos, y el terror duró muchos días, renovándose, más o menos violento, cada vez que la máquina asomaba por la trinchera vecina.

[Leopoldo Alas “Clarín”: ¡Adiós, *Cordera*!]

1. A partir de los textos que acabas de leer, del 3 al 9, enumera algunos temas propios de la novela realista e intenta explicar la relación que se establece entre los personajes de *La Regenta*.

Text 10

En esto la mona del Cielo, impaciente porque no venía Guillermina, salió un instante al corredor. Al verse sola, creyó sentirse la otra con más valor para dar un escándalo... Toda la rudeza, toda la pasión fogosa de mujer del pueblo, ardiente, sincera, ineducada, hervía en su alma, y una sugestión increíble la impulsaba a mostrarse tal como realmente era, sin disimulo hipócrita. “¡Si no volverá!” –se dijo, mirando al corredor, y, al decir esto, su espíritu volvía sobre sí, penetrándose del sentido lógico de las cosas-. “Ella es una mujer de mérito y yo he sido una perdida... Pero yo tengo razón, y, perdida o no, la justicia está de mi parte, porque ella sería yo si estuviera en mi lugar...”

En esto vio que la mona volvía... Verla y cegarse fue todo uno. No podía darse cuenta de lo que pasó. Obedecía a un empuje superior a su voluntad cuando se lanzó hacia ella con la rapidez y el salto de un perro de presa. Juntáronse, chocando en mitad del angosto pasillo. La prójima le clavó sus dedos en los brazos, y Jacinta la miró aterrada, como quien está delante de una fiera... Entonces vio una sonrisa de brutal ironía en los labios de la desconocida, y oyó una voz asesina que le dijo claramente:

— Soy Fortunata.

Jacinta se quedó sin habla..., después lanzó un ¡ay! agudísimo, como la persona que recibe la picada de una víbora. En tanto, Fortunata movía la cabeza afirmativamente, con insolente dureza, repitiendo:

— Soy... soy... soy la...

Pero tan sofocada estaba, que no articuló las últimas palabras. La Delfina bajó los ojos, y dando un tirón se soltó. Quiso decir algo, no pudo. La otra se apartó, echando llamas de sus ojos y resoplidos de su pecho, y andando hacia atrás siguió diciendo, sin que las palabras llegaran a articularse:

— Te cojo y te revuelco..., porque si yo estuviera donde tú estás, sería...

Aquí recobró el aliento, y pudo decir:

— Mejor que tú, mejor que tú...

La de Santa Cruz recobró primero la serenidad, y, entrando en la sala, volvió a ponerse en el sofá. Su actitud revelaba tanta dignidad como inocencia. Era la agredida, y no sólo podía serenarse más pronto, sino responder con el perdón mismo. La otra sintió, por el contrario, tremendo peso dentro de sí. ¡Ay! Su acción descompuesta y brutal le gravitó en el alma como si la casa se le hubiera desplomado encima.

[Benito Pérez Galdós: *Fortunata y Jacinta*]

1. Busca en el diccionario el significado de las siguientes palabras, e invéntate una frase con cada una de ellas:

Sugestión	Dignidad	Insolente	Angosto
La prójima	Gravitó	Serenidad	

2. ¿Es un narrador omnisciente? Pon ejemplos que lo justifiquen.
3. Razona por qué en este fragmento se utilizan técnicas propias del Realismo:
 - a) por el contexto en el que se desarrolla la situación;
 - b) por el lenguaje utilizado;
 - c) por la actitud del narrador;
 - d) por el modo de caracterización de los personajes.
4. ¿Qué tiempo verbal predomina en el texto? ¿Por qué? Extrae algunos ejemplos.
5. En el texto aparecen subordinadas adverbiales: ¿en qué tipo de textos predominan? Extrae algunos ejemplos.

2.5. Annex 4

1. Els autors realistes i naturalistes seleccionen els personatges de les seves obres que els permeten presentar la seva concepció del món i de la condició humana. Per això presenten algun tipus de problemàtica (malalts físics i mentals, relacions conflictives, caràcters violents i agressius...). Llegeix els tres textos següents i després respon les preguntes.

Text 1

Un dia en què estava més d'humor, després de contar-me alguns casos concrets, al veure l'interès amb què l'escoltava, acabà per fer-me mostra de les recordances que d'aquells temps guardava. El braç esquerr, mig baldat d'un cop de bala; una altra senyal fonda a l'espatlla dreta, la gargamella tota cosida amb uns punts que semblaven marcar dents de dragó, i per fi, arremangant la pitrera de la camisa, arreganyà el pit, mostrant-me una horrorosa costura al costat del mugró esquerre.

[Marià Vayreda: *La punyalada*]

- a) Què es descriu al fragment?
- b) Quins aspectes hi ressalta especialment?
- c) A quina activitat es podria dedicar el personatge? Per què?
- d) El narrador es troba a dins o a fora de la narració? Com ho sabem?

Text 2

Desenganya't: no hi ha paritat. El cas d'en Daniel no és neurastènia pròpiament dita, com pensaven el meu pare i tots els metges antiquats, sinó de vesània hereditària: la du ja de naixença. Sa mare va ser una histèrica, son pare va presentar tals anomalies de raó, que (ja us ho vaig dir), per a mi, va morir boig. Quin podia ser el fruit d'aquest matrimoni? L'atavisme és una causa predisposant indiscutible. L'etiologia de les malalties mentals l'assenyala com una de les infal·libles. Què més? Té una germana epilèptica. La conducta de l'altra, de l'Adela, amb les seves exaltacions eròtiques, no és la d'una persona desequilibrada? A ell, a en Daniel, quan l'heu vist conduir-se com un home sa?

[Narcís Oller: *La bogeria*]

- a) Aquest text és una mostra d'enfocament determinista. En què es basa el determinisme? ¿Com es reflecteix al text? Justifica-ho.
- b) Esmenta les malalties a què fa referència el text?
- c) Per què comença el text dient “Desenganya't”?
- d) Hi ha una condemna implícita del personatge? Per què?

Text 3

En Serrallonga, al dir de n'Armengol, era, a més a més, llunàtic, reservat, d'unes incoherències de caràcter inexplicables. El meu amic l'havia vist, en el decurs de tres anys, passar de devot intolerant i decidit, a racionalista rabiós; de llibertí desenfrenat a èmul perfectíssim de sant Lluís; de retingut i recelós com un avar, a jugador com el qui més; d'estudiós i aplicat com un matrícula d'honor, a no mirar-se cap llibre de curs ni atansar-se per res a l'aula. Qui se'n calçava no se'n vestia; qui el veia avui no el coneixia demà. Per això, sens dubte, l'havien batejat amb el renom de *Bandereta* sos condeixebles.

[Narcís Oller: *La bogeria*]

- a) En aquest text es presenta en Serrallonga a partir del punt de vista d'un personatge. Qui és?
- b) Com defineix el caràcter d'en Serrallonga?
- c) Amb l'ajut del diccionari i/o del teu professor/a explica el significat de: racionalista, llibertí, èmul de sant Lluís, retingut, recelós.

Text 4

L'estol començà a caminar, Born avall, compacte, enrevoltat de tetes i soldats. La taca blanca dels rebosillos i davantals ressaltava sobre el trispol gris del passeig, quasi desert encara, i les dides seguien, joves, grasses, lentes, com un ramat de femelles de cria, a qui estava prohibit tot sentiment d'esposa i mare, i llegut només l'acte fisiològic de vegetar i lletar.

[Salvador Galmés: *La dida*]

- a) S'hi fa una descripció realista del Born? Què s'hi diu?
- b) Quins personatges hi surten? Sabem com vesteixen?
- c) Què és una dida? Quina visió se'n dona?

Text 5

Els sofriments morals i materials d'un captiveri passat entre les basardes de la més espantosa soledat, dins de cavernes de tothom ignorades, al fons de gorges esgarrifoses o d'impenetrables boscúries; l'espectacle continu d'una naturalesa salvatge i despietada, amb la sola companyia d'uns guardes més salvatges i bèsties que els llops que allí mateix udolaven, havia de produir, per força, efectes desastrosos en la moral dels infeliços segrestats: gent de posició més o menys acomodada, que es consumia entre terrors i tristeses, mesos i mesos, esperant i tement un socors que lo mateix els podia portar la llibertat que la mort o el recrudiment de les seves tortures.

(...) I els facinerosos, qual interès no consistia pas *en* retenir indefinidament a ses víctimes que constituïen per ells molèstia i perill continu, apretaven el cargol perquè el suc ragés aviat. El sistema era torturar-les posant-les-hi després al davant plomes i paper on *hi* escrivien pàgines horroroses, sucant sovint aquella en la sang de ses pròpies venes. Si això no reeixia, les víctimes eren assassinades o abandonades al fons de les cavernes, on morien de fam o de set, o bé, en alguns casos, els parents i les autoritats començaven a rebre, per conductes desconeguts, sos membres sagnosos, tallats del cos viu.

[Marià Vayreda: *La punyalada*]

Vayreda és un autor modernista que utilitza tècniques naturalistes i per això incorpora personatges tarats, bojos, alcohòlics, marginats...

- a) A quins personatges fa referència el text?
- b) Què s'hi narra?
- c) Els naturalistes descriuen aspectes crus de la realitat... Com es tradueix això al text?
Quin lèxic connota la cruesa?
- d) On se situa l'acció descrita? Quines referències hi trobam? Com és la naturalesa que s'hi descriu?
- e) Assenyala les formes de gerundi que hi trobis.

2.6. Annex 5

Text 1

(...) Perdona'm, oh tu, damisel-la ciutadana!, si per encert cau en tes mans de nacre, anèmiques i gràcils, aquest llibrot feixuc; perdona'm i deixa'l de seguida, puix no s'és fet per tu: s'és fet per a altres mans més coratjoses i per gustos més rúfols. Per tu els colors que té són massa crusos, les ratlles massa negres: hi manquen mitges tintes, matisos esblaimats i corbes gracioses com espirals de fum d'un pebeter.

(...) Mes ara, plega, plega, que ni jo et vull ofendre ni tu deus ésser cap Isabel d'Hongria per recrear-te en l'esport divinal de veure llagues i acaronar la ronya que es troba tot corrent per la terra aspra, ben lluny de les grans urbs.

Plega, doncs, damisel-la ciutadana, creu-me, plega i somnia!

[Víctor Català: Pròleg a *Drames rurals*]

- c) Contraposa la figura de la damisel-la amb la que vol presentar l'autora.
- d) Classifica els adjectius qualificatius que denoten fragilitat i suavitat i els que denoten rudesia i força.

Text 2

Aleshores, començà una nova vida. Per un sí o per un no, Fontan li ventava bufes. Ella, acostumada, se les embutxacava. De vegades, cridava, l'amenaçava; però ell l'arraconava a la paret parlant d'escanyar-la, cosa que l'assuavia. La major part de cops, caiguda en una cadira, sanglotava cinc minuts. Després, ho oblidava, molt alegre, amb cançons i rialles, entre corregudes que omplien l'allotjament d'un voleiar de faldilles. El pitjor era que, ara, Fontan desapareixia tot el dia i no tornava mai abans de mitjanit; anava pels cafès, on retrobava tot de camarades. Nana ho tolerava tot, tremolosa, acariciadora, amb l'única por de no veure'l tornar més, si gosava fer-li algun *reprotxe*.

[Émile Zola: *Nana*]

- a) Què descriu el fragment? Quina relació s'estableix entre na Nana i en Fontan?
- b) La situació que es descriu només passava al segle XIX? Raona la teva resposta.
- c) Fes una llista de les formes verbals d'imperfet. Llavors escriu la forma del verb en infinitiu i en gerundi .
- d) Fes un recull de retalls de premsa que facin referència al tema dels maltractaments i fes-ne una petita composició mural.

Text 3

“**Sebastià:** -Escolta, escolta. ¿No saps tu de cert, ben de cert, que si no entren diners a la casa les tinc totes perdudes, les hisendes? ¿No t’he dit cent vegades que no me la daran, la pubilla Sala, que no es pensin que tu i jo ja no som res, Marta? ¿Què no ho saps, que l’oncle del mas Riutort m’ha desheretat per tu, i que si ara tu et cases tot s’arreglarà i podré treure les hipoteques i els embargs que hi ha sobre els masos i les terres? (*Ella amb lo cap baix*). I, mira’t: si jo no et portés tanta de voluntat, si no em tinguessis tan... teu, Marta, et diria, vés-te’n, no tornis més; casa’t lluny i enganya a un altre que t’estimi. Mes jo no ho *vui*, no, que ets meva, tota meva. I sempre, seràs meva, que jo no et deixo, Marta, que ni que em mori et deixo!

Marta: - Me fas mal!. Aparta’t (*Fugint cap a la banda del Manelic*): M’has fet mal, i... m’espantes!”

[Àngel Guimerà: Escena VIII. Primer acte. *Terra Baixa*]

- a) En aquest fragment es plantegen els dos eixos sobre els quals gira l’obra: l’interès econòmic i el conflicte amorós. Assenyala-hi aquelles expressions que facin referència a cadascun d’aquests dos aspectes.
- b) Quina actitud demostra la intervenció de na Marta?
- c) Per què apareix la forma “vui” i no “vull”? Quina voluntat hi ha per part de l’autor en aquesta tria?
- d) El text se situa en un lloc en concret? Com ho sabem? Aquesta situació es podria donar en un altre context?

2.7. Annex 6

Texto 1

Cojeaba el infeliz animal por culpa de un gran tumor que tenía en el ijar derecho... También se recogió el atador las mangas de estopa, y sacó de la faltriquera del pantalón una reluciente navaja de afeitar envuelta en un trapo. Agachóse bajo la paciente, y empuñando el instrumento, con brioso girar de muñeca y haciendo terrible fuerza en el pulgar, sajó casi en redondo el lobanillo. Bramó y resopló de dolor la vaca, intentando huir; pero estaba bien sujeta y el corte dado ya. Sin hacer caso de los mugidos angustiosos ni de las inútiles sacudidas de la bestia, el señor Antón comenzó a esgrimir la navaja casi de plano, desprendiendo la piel que cubría el tumor, y disecando poco a poco, con certeza diestra, sus raíces, como quien desprende de un peñasco los tientos de un adherido pólipo. De rato en rato empapaba con trapos la sangre que corría y le impedía ver. Cada raíz encubría otras más menudas, y la navaja seguía escrutando los ijares del animal, persiguiendo las últimas ramificaciones de la fea excrecencia. Ya casi la tenía desprendida, cuando la vaca, que parecía resignada con su suerte, dio de pronto un empuje desesperado y supremo, logró soltar las patas, derribó de una patada el sombrero de copa alta del algebrista y echó a correr furiosa. Ciega por el terror, fue a batir contra la muralla del emparrado, donde la alcanzó Perucho [...] El señor Antón, con su rapidez y maestría acostumbradas, arrojaba ya triunfalmente hacia el campo más próximo una masa sanguinolenta e informe, que era el núcleo del lobanillo y su aureola de raíces.

[Emilia Pardo Bazán: *La madre naturaleza*]

- a) Busca en el diccionario el significado de las siguientes palabras e invéntate una frase con cada una de ellas:

Estopa	Brioso	Esgrimir	Excrecencia
Faltriquera	Sajó	Escrutando	Ijar

- b) ¿Tiene algo en común este texto con los anteriores?
- c) ¿En qué se diferencian?
- d) ¿Qué impresión te ha producido la descripción?
- e) En el texto se alterna el uso de dos tiempos verbales ¿cuáles son? Pon tres ejemplos de cada uno.
- f) ¿Qué tipo de oraciones predomina en el texto? Justifica tu respuesta.
- g) Señala los adjetivos y las subordinadas adjetivas que aparecen.

Texto 2

A la escalera salieron a hacerle los honores “el Gallo” y su esposa, la ex bella fregatriz Sabel, cauda de tantos disturbios, pecados y tristezas. Quien la hubiese visto cosa de dieciocho años antes, cuando quería hacer prevaricar a los capellanes de la casa, no la conocería ahora. Las aldeanas, aunque no se dediquen a labrar la tierra, no conservan, pasados los treinta, atractivo alguno, y en general se ajan y marchitan desde los veinticinco. Sus extremidades se deforman, su piel se curte, la osatura se les marca, el pelo se les vuelve áspero como cola de buey, el seno se esparce y abulta feamente, los labios se secan, en los ojos se descubre, en vez de la chispa de juguetona travesura propia de la mocedad, la codicia y el servilismo juntos, sello de la máscara labriega. Si la aldeana permanece soltera, la lozanía de los primeros años dura algo más; pero si se casa, es segura la ruina inmediata de su hermosura. Campesinas mozas vemos que tienen la balsámica frescura de las hierbas puestas a serenar la víspera de San Juan, y al año de consorcio no es posible conocerlas ni creer que son las mismas, y su tez lleva ya arrugas, las arrugas aldeanas, que parecen grietas del terruño. Todo el peso del hogar les cae encima, y adiós risa alegre y labios colorados. Las coplas populares gallegas no celebran jamás la belleza en la mujer después de casada y madre; sus requiebros y ternezas son siempre para las “rapazas”, las “nenas bunitas”.

Sabel no desmentía la regla. A los cuarenta y tantos era lastimoso andrajo de lo que algún día fue la mejor moza de diez leguas en contorno. El azul de sus pupilas, antes tan claro y puro, amarilleaba; su tez de albérchigo era piel de manzana que el madurero va secando, y los pómulos sobresalientes y la frente baja y la forma achatada del cráneo se marcaban ahora con energía, completando una de esas cabezas de aldeana de las cuales dice cualquiera: “Más fácil sería convencer a una mula que a esta mujer cuando se empeñe en algo”.

[Emilia Pardo Bazán: *Los Pazos de Ulloa*]

- a) Busca en el diccionario el significado de las siguientes palabras e invéntate una frase con cada una de ellas:

Fregatriz	Codicia	Tez
Prevaricar	Servilismo	Requiebros
Ajan	Consorcio	Albérchigo

- b) Enumera los elementos de la novela realista que descubras en el texto:
- en cuanto al lenguaje
 - en cuanto a las descripciones
 - en cuanto al tema.
- c) En el fragmento se observan dos características propias del Naturalismo. Analízalas, teniendo en cuenta:
- la descripción de los aspectos más sórdidos de la realidad
 - la conducta de los personajes, determinada por el medio y el momento histórico = **determinismo**.
- d) El modelo femenino que aparece: ¿sigue vigente en la actualidad? ¿qué cambios se han producido?

Texto 3

Este pesimismo, señores, por virtud de la imperiosa ley genésica que manda que cada ser engendre a su semejante, es hijo de otro error no menos trascendental, relativo a la mujer: el error de afirmar que el papel que a la mujer corresponde en las funciones reproductivas de la especie, determina y limita las restantes funciones de su actividad humana, quitando a su destino toda significación individual, y no dejándole sino la que puede tener relativamente al destino del varón. Es decir, que el eje de la vida femenina para los que así piensan (y son innumerables, cumple a mi lealtad reconocerlo), no es la dignidad y la felicidad propia, sino la ajena, la del esposo e hijos y si no hay hijos ni esposo, la del padre o del hermano, y cuando éstos faltaren, la de la entidad abstracta del género masculino [...]

Aspiro, señores, a que reconozcáis que la mujer tiene destino propio; que sus primeros deberes naturales son para consigo misma, no relativos y dependientes de la entidad moral de la familia que en su día podía constituir o no constituir; que su felicidad y dignidad personal tienen que ser el fin esencial de su cultura, y que por consecuencia de este modo de ser de la mujer, está investida del mismo derecho a la educación que el hombre, entendiéndose la palabra educación en el sentido más amplio de cuantos puedan atribuírsele.

[Emilia Pardo Bazán. *La educación del hombre i de la mujer. Su relación y diferencias*. Memorias del Congreso Pedagógico, 1892]

- a) ¿Cómo ve la autora la situación de la mujer en la segunda mitad del siglo XIX?
- b) ¿Qué cambios propone?
- c) ¿Crees que la situación actual de la mujer es la misma o ha cambiado? Justifícalo.

2.8. Annex 7

Autor/a	Lengua utilizada	Obras más significativas	Género	Movimento literario
Narcís Oller				
Dostoiesvski				
Pérez Galdós				
Eça de Queirós				
Emilia Pardo Bazán				
Víctor Català				
Charles Baudelaire				
Edgar. A. Poe				

Actividades:

- a) Consulta la biblioteca del centro, el cuaderno de clase, el libro de texto, diccionarios literarios y/o sistemas informáticos y completa el cuadro.
- b) Víctor Català y Fernán Caballero son los pseudónimos de dos escritoras del siglo XIX. ¿Cuál era su verdadero nombre? ¿Por qué utilizaban pseudónimo? Localiza otras escritoras del siglo XIX que publicaron sus obras utilizando pseudónimos masculinos.

2.9. Annex 8

Text 1

Finalment es féu de dia, aquella alba bruta de les nits d'hivern, tan malencònica a l'enllosat fangós de París. Muffat havia tornat als amples carrers en construcció que vorejaven les obres de la nova Òpera. Xop pels ruixats i enclotats els carretons, el terra polsós s'havia convertit en un llac de fang. I, sense mirar on posava els peus, Muffat no parava de caminar, relliscant, reprenent l'equilibri. El desvetllament de París, els equips d'escombriaires i les primeres brigades d'obriers, li aportaven una nova torbació, a mesura que es feia clar. Hom se'l mirava amb sorpresa, el barret amarat, enfangat, esparverat. Durant molt de temps, es refugià en les palissades, enmig de les bastides. Dins el seu ésser buit només havia una sola idea, la idea que era ben miserable.

[Émile Zola: *Nana*]

Text 2

Bon Jesús, quina macilència! Tot penat i groc d'anèmia, el cap engrossit per l'amagriment, el clotell sense polpissos, els bracets com sarments pelades, les comissures dels llavis mòrbidament tendres; i els ulls engrandits de pasme, mirant sa mare amb súplica infinita, mirant la petita germana de llet amb gelosia pregonia i conscient.

Davant la demanda muda de l'infantó agitant lentament sa maneta esquàlida vers sa mare, ella bé prou l'hauria pres per reincorporar-lo a son ésser mateix, donant-li, amb la llet de son pit, tota la cremor de sos llavis i tota l'essència de la seva ànima. Però la comanda de la senyora: "Dida, no li doneu mamar, que si tenia bocatge..." s'arborava al seu davant, personificada en la teta, fatídica com un perill.

[Salvador Galmés: *La dida*]

2.10. Annex 9

Prova específica d'avaluació

1. Després d'haver llegit el text, respon les preguntes:

“La Rambla estava animadíssima. Els passejadors es paraven, s'eixamaven, sense voler, amb el vesper negrós de curiosos que s'havia format davant del Liceu, i, tots plegats, ocupaven ja quasi l'amplada entera del passeig. Per l'empedrat d'ambdós costats s'escolaven amb estrèpit, i en corrents contraposats, dos rius de cotxes, damunt dels quals tremolaven els prims fuets com interminable viver de vímets assotats per impetuós corrent. Quatre municipals de cavall podien amb prou feines posar en ordre de desfilada el perillós garbuix que el cantó del carrer de Sant Pau formaven els cotxes en enfrenar el pas. D'un a un, anaven desgranat-se, parant davant del porxo, amarat de llum. Oberta la portella, aquells grans estoigs de laca vessaven belles fembres, agençades amb flors, sedes de colors desmaiats, velluts i pedrereria enlluernadora. Homes elegants les rebien donant-los la mà, els oferien el braç, i desapareixien amb elles, xuclats, pels estrets canals de les portes d'entrada, amb sonoroses rialles i alegria als ulls. El públic de peu, que es veia amb penes i fatics per a travessar entremig de rodes i cavalls, s'empenyia per l'estreta vorera, amb perill de la vida. I els cotxes, un cop buits, anaven afilerant-se en doble renglera per les Rambles i carrers adjacents, com estranya corrua de monstruosos coleòpters que llançaven pels ulls blanca i enlluernadora llum.”

[Narcís Oller: *La febre d'or*]

- a) Com és la societat que hi descriu? Relaciona-la amb la societat de l'època.
- b) Quins personatges hi surten?
- c) Comenta les característiques realistes del text.
- d) Com qualifica l'autor :
- Els curiosos de davant del Liceu: _____
 - La circulació dels cotxes: _____
 - Els cotxes de cavalls: _____
 - La manera d'entrar al Liceu _____
- e) Explica l'expressió “com estranya corrua de monstruosos coleòpters”. Amb quin altre lèxic que apareix al text el podem relacionar? Per què?
- f) Localitza 10 formes de pretèrit imperfet d'indicatiu que hi surten i transforma-les en les corresponents d'infinitiu i gerundi tot completant la graella següent:

Forma verbal	Infinitiu	Gerundi

2. Narra una escena realista d'una pel·lícula. (aproximadament, 150 paraules).

2.11. Annex 10

Prueba específica de evaluación

Ana Ozores no era de las que se resignaban. Todos los años, al oír las campanas doblar tristemente el día de los Santos, por la tarde, sentía una angustia nerviosa que encontraba pábulo en los objetos exteriores, y sobre todo en la perspectiva ideal de un invierno húmedo, monótono, interminable, que empezaba con el clamor de aquellos bronces.

Aquel año la tristeza había aparecido a la hora de siempre.

Estaba Ana sola en el comedor. Sobre la mesa quedaban la cafetera de estaño, la taza y la copa en que había tomado café y anís don Víctor, que ya estaba en el Casino jugando al ajedrez. Sobre el platillo de la taza yacía medio puro apagado, cuya ceniza formaba repugnante amasijo impregnado del café frío derramado. Todo esto miraba la Regenta con pena, como si fuesen ruinas de un mundo. La insignificancia de aquellos objetos que contemplaba le partía el alma; se le figuraba que eran símbolo del universo que era así, ceniza, frialdad, un cigarro abandonado a la mitad por el hastío del fumador. Además, pensaba en el marido incapaz de fumar un puro entero y de querer por entero a una mujer. Ella era también como aquel cigarro, una cosa que no había servido para uno y que ya no podía servir para otro.

[Leopoldo Alas “Clarín”: *La Regenta*]

1. Resume el tema del texto.
2. ¿Cómo justificarías que se trata de un fragmento realista?
3. ¿Qué sentimientos le provoca a Ana el entorno, tanto la ciudad como su marido?
4. ¿A qué conflicto sentimental conducirá la situación anterior?
5. ¿Qué tipo de narrador aparece en el texto? Justifícalo con algún ejemplo.
6. ¿Qué elementos negativos utiliza el narrador para degradar la realidad?
7. Pon un ejemplo, a partir del texto, de los siguientes tipos de oraciones:
 - Subordinada adjetiva.
 - Subordinada adverbial.
 - Yuxtapuesta.
8. ¿Qué tiempo verbal predomina? ¿Por qué? Pon un ejemplo de cada una de las conjugaciones.
9. Invéntate un nuevo final para *La Regenta*.

2.12. Annex 11

Qüestionari d'avaluació de la unitat didàctica

1. QUÈ T'HA SEMBLAT EL TREBALL REALITZAT?
 - Bo i interessant
 - Regular
 - Poc interessant
2. LES ACTIVITATS, HAN ESTAT BEN ORGANITZADES?
3. QUINES ACTIVITATS T'HAN INTERESSAT MÉS?
4. QUINES ACTIVITATS T'HAN INTERESSAT MENYS?
5. EL MATERIAL DE QUÈ HAS DISPOSAT T'HA SEMBLAT:
 - Excessiu
 - Suficient
 - Escàs
6. L'ACTITUD DEL/LA PROFESSOR/A T'HA SEMBLAT:
 - Adequada
 - Autoritària
 - Passiva
 - Estimulant
7. COM VALORES L'ACTIVITAT CONJUNTA ENTRE CATALÀ I CASTELLÀ SOBRE EL REALISME I EL NATURALISME:
 - M'ha ajudat molt a entendre el tema.
 - M'ha ajudat, però la feina ha estat massa reiterativa.
 - Els meus resultats han estat millors que si ho haguéssim fet només en una llengua.
 - Avorrida, pesada.
8. OBSERVACIONS:

